

בורג בהפגנת ה-400 אלף
מה אתה עושה כאן, דוס מסריח?

זה לא בסדר, אבל לפעמים זה אינסטינקט.

כשג'ימי קרטר בא לארץ, היו שתי הפגנות של שלום עכשיו ושל גוש-אמונים. בעוונותי עמתי בהפגנה של שלום-עכשיו. פיתאום ניגשו אליי שני מגודלים עם שערות על הרגליים — על מישקל, שערות על הפנים — ושאלו: מה אתה עושה כאן, דוס מסריח? אמרתי שאני באתי להביע את ריעותיי! אמרו לי שאני שייך לצד השני.

אני יודע שהסטרואידיים קיימים, אבל אני לא משחק את המישחק הזה. אני לא הולך בכיפה כדי לומר: הנה, יש דוסים אחרים. יש בעיה והיא לא שלי, אני את מצבי יודע טוב מאוד.

אבא שלך מרוצה שאתה סה במישרד-ראש-הממשלה?

תשאלו אותו. איזה אבא יהודי לא היה מבוסס מזה?

הוא היה מבוסס שחזרת למוטב?
לא, זה מעולם לא היה ככה. חוץ מזה שהוא יודע שאני מספיק תוסס כדי שכשאני אתעצבן, אני אעשה איזושהי שטות עוד פעם.
זה תמיד היה ככה?
זה קורה, אני לא כרארס יצני, אני עצבני. זה

„רוב החברים שלמדו איתי הלכו לשיבות“
ההסדר, מיעוט הלך לשיבות שחורות, כמו שקוראים להן, ומיעוט קטן מאוד הלך גם לצבא”

בצחוק. אבל ברצינות: מה זה חזרתי למוטב? אני עושה משהו שאני עושה אותו כמה שנים, והוא יודע שאני עושה, ושאינו אוהב את זה. ואלה הרברים שמעניינים אותי.
בכל זאת, היו תקופות שחששת אותו יותר למישפחה הסוררת שלו?
זה מה שיש.

הקרון החדשה לישראל. המשימות מדברות אליי מאוד מבחינה אידיאולוגית — חינוך לפלורליזם ולשוויון. הקרון תומכת באגודה לזכויות האזרח, במרכז לקורבנות אונס במעון לנשים מוכות.

● **זוהי קרן של דתיים בלבד?**
מה פיתאום? אני לא עובר בשום פורמה שיש עליה חותמת דתית כשלעצמה. הקרון תומכת ברוב הפעילויות הנוגעות לחינוך לשלום. אחרי שלוש שנים פיתאום התחלתי להכיר את הדבר שנקרא גולה, ומה הם יכולים לתת לנו ומה אנחנו להם.

● **זה נשמע גדול מאוד.**
אני יכול לפרוט את זה לפרוטות. אבל מעט גופים וכוחות עוסקים ביעדים של הטווח הבינוני והרחוק.

● **המחשבות על הגולה באות דך מן הבית?**
באיזה מקום כן. קשה להתעלם שהרקע הוא קורס יהודי ואחר-כך ישראלי.

● **כך אתה רואה את עצמך? קודם כל כיהודי ואחר-כך בישראלית?**
ככה אני רואה את עצמי. אני לא אומר יהודי כזה או אחר. אני אומר יהודי כשם תואר. זה מה שאני עושה באמת תלוש מהמציאות היומיומית, אבל יהיה זה מציאות בעוד כמה שנים.

● **אתה חושב שהדברים האלה בגולה ישיעו על החיים כאן?**
איך לי ספק. כשיפתרו את כל הבעיות ויגיעו לבעיה האמיתית של מה זאת מדינת-ישראל ומה זאת יהדות

● **אבל בזמן שאתה מתעסק בדברים האלה, אתה זונח את הדברים הבערים.**
אם לא שואלת אם אני הנה מהמצב, אם את מצפה למישפט שהצטרפתי הנה כדי לשנות מבפנים — אז תשכחי מזה. המערכת הזאת מאוד קשה לשינוי וקשה לה לקלוט תהליכים בטווחי זמן קצרים.

● **איך דך יסורי-מצפון שאתה אינך מביע דעתך על הדברים שקורים עכשיו?**
לא. אני חושב שמה שאני עושה עכשיו חשוב באותה מידה, אם לא למעלה מזה. לפחות לי הוא חשוב.

● **איך קרה שיום אחד כן קמת וצעקת?**

זו שאלה אנכרוניסטית. היתה לי טראומה. מלחמת-לבנון כשבילי היתה חורבן, גם ניפוץ אשלות וניפוץ מיתוסים וחורבן ערכי, וזה בא בעת שמצאתי את עצמי עם שני ילדים. כשלי אמרו בתור ילד, כשאגרל לא אצטרך ללכת לצבא. פיתאום אני רואה שבע 100 שנות טרור, גם הילדים שלי צפויים ללכת לצבא. פיתאום זה לא אני, זו אחריות, ואז אמרתי: אני רוצה להיות מעורב. לא עובר בשתיקה.

אני יודע שקשה להשיג בית-ספר לעם היהודי, כמו בית-הספר שאני בו עכשיו, ושנית יש מעט נקודות-תצפית על הזירה הלאומית שהן טובות כמו הנקודה הזאת. אפשר לראות כל מה שקורה. כל מה שמעניין אותי שקורה. אנשים צועקים עליה ואיש מהם בעצם, לא עלה. פעם שאלתי כסריקאוס, ואחר-כך נורא התרגזו עליי בסוכנות, האם ציוני הוא מי שנולד לאם ציונית? הם כלי-כך התרגזו.

● **אתה חושב שזה קשור לזה שאתה דתי?**
קשה לנתק את האדם מחייו. איך אמר המשורר: האדם תבנית נוף מולדתו. הגדרה דתית היא הגדרה לא טובה. זה קשור לזה שאני רואה את עצמי קשור בעבותות לזיכרונות קולקטיביים.

● **מה זאת אומרת „דתי“ זו הגדרה לא טובה? איך אתה מגדיר את ההבדל בינך לבני?**

אני לא עושה אבחנה. אני אגיד משהו סרקאסטי: אורתודוכסי, קונסרוואטיבי ורפורמי אלה תנועות, לא אידיאולוגיה. אם מנסים לאבחן, יש יהודים קתולים ויש יהודים פרוטסטנטים. הקתולי צריך את הרבי והבישוף ומערכת של שרונים בינו לבין בורא. לפרוטסטנט יש קשר ישיר לבורא — מערכת אנכית, לעומת המערכת האופקית, שבה אני ואת חיים ביחד, כשווים. את אשה במיקרה ופלוגי שווף במיקרה, אבל כולנו עובדים על אותו מישור.

● **אתה יודע שבהכללה מתייחסים לכל הדתיים בקבוצה אחת.**
אני מתעלם מזה.

● **אם אני, למשל, רואה דתי — או „רוס“, כמו שאתה אומר — חובשי כיפה סרוגה, אני יכולה מייד לשייך אותו לקבוצת גוש-אמונים ומתנחלים.**

בחדרו במישרד ראש-הממשלה, חדר קטן שבכניסה אליו יושבות שתי מזכירות, יש קיר שלם המכוסה בציורים שציירו שני ילדיו הגדולים. שולחן-העבודה שלו מבוולגן. מלא ניירות וספרים. אך זהו בלגאן האופייני לו. כמו שהוא אומר. חוץ מזה, יש בחדר רק סיפריה קטנה. חלון גדול משקיף

„מעולם לא הייתי חבר במכדל, אני מחבייש בזה שיש מיכלגה שיש בה חברי-נסח דתי, זה נראה לי ממש להכניס לגישו — שלושה ספרדים, שני דתיים, שלוש נשים, שני שום וארבע שמנת, ויצא מרק יגורט”

על קריית-הממשלה בירושלים. הוא איש רציני, שחשב הרבה על הנושאים הבערים, ועם זאת הוא מצחיק, סימפאטי, חביב, מהיר מחשבה ודיבור וחד-לשון. יש לו עיניים כחולות הפעורות לרוחה, בעיקר כשהוא מתאמץ להסביר רעיון מסוים שחשב עליו. השפה העשירה שלו מתובלת בסלנג צברי שורשי, ביחד עם מובאות וציטוטים מן המקורות היהודיים.

● **מדוע אתה כאן, במישרד ראש-הממשלה?**

זה קשה להגיד, בלי להתפס לסטריאוטיפים ולדימויים סכריניים: בגלל ריגשות-אשם והרגשת-שליחות. יש שילוב מוזר ביניהם, כמו יהודי טוב עם הרבה ריגשות-אשם, שאוכל את המרק, משום שאחרת אלא תרגיש לא טוב.

● **אולי קנו אותך במישרד? השתיקך אורח?**

זה טיפשי, כי לא דיברתי לפני כן. מיום שקמה הממשלה הרדי-לאומית הזאת, לא פתחתי את הפה.

● **בכל זאת, יש טעם לא טוב לזה שאתה יושב פה, מן הצד השני, של הממשלה.**

הכיתי האחרון שלי היה כסכרה ושאת-לא.

● **זהו בדיוק. סגרו לך את הפה.**
לא היה מה להשתיק, כי לא אמרתי. החלטתי שאני רוצה לעשות וקרו דברים. החלטתי שאני רוצה לעמוד שם באמצע בין הדתיים לחילוניים. אני חושב שבהצלחה יתרה או פחותה הצלחתי להיות גשר.

● **החלטת להיות מעורב בקרו שקוראים לה**

הראשי, באבויגוש. שם הוא תופס מונות. כך גם בדרך חזרה. הוא אינו משתמש במכונית ממשפחתית. הוא משאיר אותה ליעל. המטפלת גם בשלושת ילדיהם: איתי, בן 4 וחצי, רונית בת 3 ואביטל בת חצי שנה. אברום נולד בבית מיניסטרילי. לא היו לו הרבה חברים בילדותו. הוא גדל בשכונת רחביה בירושלים. השכנים היו אנשים חשובים. כמו מתי פלד וחיים הרצוג. בורג מספר, שמישפחתו היתה מיוודת מאוד עם מישפחתו של הרצוג. הם היו ביחס-שכנות טובים. אחר-כך כשהרצוג נבחר לנשיא המדינה, הוא נסע ברחובות ירושלים כשאופנועים מלווים אותו. איתי, בנו של אברום, מאוד התרגש מן המחזה והיה בטוח שהרצוג הוא אופנוען-צמרת.

אברום בורג היה אלמוני, כמעט בלתי ידוע, עד שהודהה פוליטית בפעם הראשונה, עד שפתח את פיו בנסיבות ציבוריות פומביות. נגשתי בו בפעם הראשונה בראש-השנה 1982, מייד עם היוודע דבר הטבח במחנות הפליטים צברה ושאת-לא. הוא בא להשתתף בהפגנה הספונטנית שהתארגנה ליד ביתו של מנחם בגין. אז ראש-הממשלה בורג נשען אז על מקל, זכר לפגיעה מתקופת שירותו בצנחנים. פגיעה שמענה בעמוד-השידרה שלו. בעיקבות הפגיעה שכב כמעט שנתיים בבית-חולים. אחר-כך, כשפרצה מילחמת-הלבנון, קיבל צר-גיוס בגלל טעות של המחשב. הוא לא חשב פעמים והלך למילחמה. המילחמה הזו עשתה לו טראומה וגם גרמה לו להזדקק למקל. כמה חודשים אחר-כך הבריא ונטש את מקל-ההליכה. אבל אז נפלע שוב. הוא נכח בהפגנה המפורסמת ליד מישרד ראש-הממשלה. הפגנת שלום עכשיו. שקראה לפיטוריו של אריאל שרון ממישרד-הביטחון. בעיקבות פירסום דוח ועדת-כחן. הפגנה שבה נזרק רימון ונרצח אמיל גרינצווייג. בורג נפלע אז מרסס בגבו. אביו, יוסף בורג, שישב אז בישיבת ממשלה בתוך המישרד, לא ידע שבנו מפגין בחוץ. רק אחר-כך נודע לו שהוא נפלע. והוא אף לבית-החולים לבקר. פגיעתו של בורג לא היתה חמורה והוא שוחרר מייד. אך המיקרה השאיר בו חותם. הוא היה איש מבוקש מאוד בתקופת ההיא. הירבה להתראיין, ללכת לחוגי-בית, לשוחח עם אנשים בכל מיני מיסגרות. היו לו טורים אישיים בעיתונים ופינה קבועה בתוכנית הפופולארית לילדים בטלוויזיה הלימודית זהו זה.

ואז נדס. מאז אין שומעים אותו בכל הסערות המתרחשות בארץ. בכל האירועים הקשים. הוא אינו מדבר. אינו נואם. אינו נושא עוד דגל.

זמן קצר אחרי כניון ממשלת האחדות הלאומית קיבל את התפקיד הרשמי והמכובד. הוא אומר שהתעסק בנושאי הגולה והיהודים במשך תקופה ארוכה, וכי אלה הנושאים המעניינים אותו, ולכן הסכים לקבל את התפקיד.

אברום בורג שומר על פרטיות מישפחתו באדיקות מדהימה. הוא אינו מכניס עיתונאים הביתה ואינו מוכן שיצלמו את אשתו וילדיו. הוא אינו נוטה לספר על בית אביו, אך מספר שהוא אדם מישפחתי.

בורג בהלוויית אמיל גרינצווייג (עם וירשובסקי, אמוראי ושריד)
לא אוכל להישאר כאן יום אחד עם הרוטציה!